

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης Και Διερμηνείας

Μετάφραση από αγγλικά στα ελληνικά του κεφαλαίου “Nits Make Lice” και των εισαγωγών του βιβλίου: Becoming Evil, How Ordinary People Commit Genocide and Mass Killing του James Waller και
σχολιασμός

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της

ΜΑΡΙΑ ΚΕΧΑΓΙΑ

Ξ2018054

Επιτροπή Εποπτείας : Σωτήριος Λίβας, Καθηγητής

Γεώργιος Κεντρωτής, Καθηγητής

Η σελίδα αυτή είναι σκόπιμα λευκή.

Μετάφραση από αγγλικά στα ελληνικά του κεφαλαίου “Nits Make Lice” και των εισαγωγών του βιβλίου: Becoming Evil, How Ordinary People Commit Genocide and Mass Killing του James Waller και
σχολιασμός

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΑ	5
1^ο ΚΕΙΜΕΝΟ.....	5
2^ο ΚΕΙΜΕΝΟ.....	9
3^ο ΚΕΙΜΕΝΟ.....	12
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ	22
1^ο ΚΕΙΜΕΝΟ.....	22
2^ο ΚΕΙΜΕΝΟ.....	25
3^ο ΚΕΙΜΕΝΟ.....	28
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ	36
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	46

Πρόλογος

Τα προς μετάφραση αποσπάσματα προέρχονται από το βιβλίο *Becoming Evil: How Ordinary People Commit Genocide and Mass Killings* του Τζέιμς Γουόλερ. Πρόκειται για ένα έργο με σκοπό να εξηγήσει τις συνθήκες, τις συμπεριφορές και τις ψυχολογικές διαδικασίες που οδηγούν τους ανθρώπους στο να διαπράξουν γενοκτονίες και μαζικές δολοφονίες. Από τα τρία κείμενα τα δύο πρώτα αποτελούν εισαγωγές στο έργο από διαφορετικούς συγγραφείς και το τρίτο είναι το κεφάλαιο “*Nits Make Lice*”, του ίδιου του Γουόλερ, από την ενότητα *The Nature of Extraordinary Human Evil*.

Οι εισαγωγές είναι, φυσικά, περισσότερο γενικές σχετικά με το θέμα του βιβλίου. Από την άλλη το “*Nits Make Lice*” αναφέρεται ειδικά στη γενοκτονία των ιθαγενών της Αμερικής και την μετέπειτα μεταχείριση των επιζώντων από τους Ευρωπαίους αποίκους και το κράτος που αυτοί ίδρυσαν. Ως θέμα, είναι κάτι που, σε γενικές γραμμές, σπάνια αναλύουμε στον ελληνικό χώρο και επομένως δεν αποκτάμε ιδιαίτερη οικειότητα με τα λεκτικά, κειμενικά και πολιτισμικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται στους διαλόγους για αυτό. Έτσι, θεώρησα ότι η μετάφραση ενός τέτοιου κομματιού θα ήταν περισσότερο πρωτότυπη και μια ενδιαφέρουσα πρόκληση αναφορικά με τις δυσκολίες που θα παρουσίαζε.

Ταυτόχρονα, όμως, είναι ένα θέμα το οποίο απαιτεί σεβασμό εφόσον τα γεγονότα και οι ανθρώπινες συμπεριφορές που πραγματεύεται είναι από τις μεγαλύτερες τραγωδίες του ανθρώπινου γένους. Για αυτό το λόγο, ως μεταφραστική εντολή για αυτή την εργασία μπορεί να θεωρηθεί η μετάφραση του αγγλικού κειμένου στα ελληνικά έτσι ώστε να πλησιάσει όσο το δυνατόν περισσότερο το πρωτότυπο και να διατηρηθεί η διάδρασή του με το αναγνωστικό κοινό και στο νέο γλωσσικό περιβάλλον κάνοντας τις απαραίτητες προσαρμογές όπου είναι απαραίτητες.

Μεταφράσματα

1^ο Κείμενο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

του Γκρέγκορι Χ. Στάντον

Ο σπουδαίος καθολικός μοναχός και ποιητής Τόμας Μέρτον κάποτε έγραψε ότι ο χαρακτηρισμός των Ναζί δολοφόνων ως τρελών ή εγγενώς κακών μας επιτρέπει λανθασμένα να πιστεύουμε ότι οι φυσιολογικοί και συνηθισμένοι άνθρωποι δεν θα μπορούσαν ποτέ να διαπράξουν τα εγκλήματα που έκαναν. Η πραγματική φρίκη, όπως παρατήρησε ο Μέρτον, είναι ότι οι περισσότεροι αυτουργοί γενοκτονιών δεν είναι ούτε παράφρονες ούτε παθολογικά βάρβαροι. Είναι άνθρωποι σαν κι εμάς.

Το βιβλίο του Τζέιμς Γουόλερ διερευνά έξοχα το πώς συνηθισμένοι άνθρωποι μπορούν να κάνουν μεγάλο κακό. Ο Γουόλερ αντλεί από τη βαθιά κατανόησή του για τα ευρήματα της σύγχρονης κοινωνικής ψυχολογίας προκειμένου να παρουσιάσει μια σύνθετη ανάλυση των διαδικασιών που μπορούν να οδηγήσουν τους "συνηθισμένους ανθρώπους", όπως τους αποκάλεσε ο Κρίστοφερ Μπράουνινγκ στο πρωτοποριακό βιβλίο του, να διαπράξουν μαζικές δολοφονίες. Στη δεύτερη έκδοση του βιβλίου του Γουόλερ έχουν προστεθεί πρόσφατες μελέτες πάνω στην ανθρώπινη συμπεριφορά που επηρεάζουν τις διαδικασίες αυτές και έχει τελειοποιηθεί το πολυπαραγοντικό του μοντέλο.

Μεταξύ των λιγότερο αποδοτικών εξηγήσεων για τις γενοκτονίες είναι τα μονοαιτιακά μοντέλα που τις παρουσιάζουν ως αποτέλεσμα λογικών συλλογισμών από σατανικούς πολιτικούς ηγέτες (τα οποία αδυνατούν να εξηγήσουν τον παράλογο ρατσισμό των ηγετών), ως αποτέλεσμα των μαλθουσιανών πληθυσμιακών πιέσεων (τα οποία αδυνατούν να εξηγήσουν κοινωνίες κατά των γενοκτονιών όπως η Ολλανδία, η Σιγκαπούρη και το Χονγκ Κονγκ), ως αποτέλεσμα του σύγχρονου απολυταρχισμού (τα οποία αδυνατούν να εξηγήσουν

το πλήθος των γενοκτονιών πριν από τη σύγχρονη εποχή του απολυταρχισμού), ή ως έκφραση της έμφυτης ανθρώπινης επιθετικότητας (τα οποία αδυνατούν να εξηγήσουν την άνοδο των σύγχρονων δημοκρατιών που μέχρι στιγμής έχουν νικήσει ή έχουν αντέξει περισσότερο από την πλειονότητα των γενοκτονικών καθεστώτων, αν και εμφανίστηκαν πολύ αργά για να σώσουν τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων).

Ο Τζέιμς Γουόλερ παρουσιάζει τη γενοκτονία ως το αποτέλεσμα ενός πλήθους διαδικασιών που υφίστανται σε μη “μολυσματικές” μορφές σε όλες τις κοινωνίες, οι οποίες όμως ξεφεύγουν από τα φυσιολογικά κοινωνικά και ψυχολογικά τους όρια και μεταλλάσσονται στην κοινωνική παθολογία της γενοκτονίας.

Ο Γουόλερ ξεκινά από την απλή παρατήρηση ότι για να σκοτωθούν ένα εκατομμύριο άνθρωποι, πρέπει πολλές χιλιάδες να σκοτώσουν. Στη γενοκτονία της Ρουάντα, ο αριθμός των αυτουργών μπορεί να ξεπέρασε ακόμη και τις εκατό χιλιάδες. Σημειώνει επίσης ότι κάποια στιγμή, σχεδόν κάθε κοινωνία, συμπεριλαμβανομένης και της δικής μας, έχει διαπράξει γενοκτονία εναντίον μίας ή περισσότερων ομάδων.

Υπάρχουν τρεις τρόποι με τους οποίους το συγκεκριμένο βιβλίο είναι πιο χρήσιμο από άλλες περιγραφές αυτής της κοινής ανθρώπινης παθολογίας. Πρώτον, βλέπει την ανθρώπινη ζωή ως διαδικασία. Ο Γουόλερ δεν αρκείται σε στατιστικές συσχετίσεις παραγόντων που μπορεί να προδιαθέτουν μια κοινωνία περισσότερο από μια άλλη προς τη γενοκτονία. Τα στατιστικά μοντέλα, τα αγαπημένα των ψυχολόγων, των κοινωνιολόγων, των οικονομολόγων και των πολιτικών επιστημόνων, μπορεί να υποδεικνύουν συσχετίσεις και πιθανότητες. Όμως, δεν μπορούν να περιγράψουν τη διαδικασία της γενοκτονίας, όπως η στατιστική γενετική δεν μπορεί να εξηγήσει τη διπλή έλικα RNA-DNA των Γουάτσον και Κρικ ή τη δημιουργική δομή του γονιδιώματος.

Δεύτερον, ο Γουόλερ δεν φοβάται να ασχοληθεί με τα μεγάλα ερωτήματα που οι περισσότεροι κοινωνικοί επιστήμονες και φιλόσοφοι έχουν σταματήσει να θέτουν: Τι είναι η ανθρώπινη φύση; Τι είναι το κακό; Ο Γουόλερ υποστηρίζει ότι υπάρχει ένας ηθικός νόμος σε κάθε ανθρώπινη κοινωνία ενσωματωμένος στην ανθρώπινη συνείδηση. Αυτός ο ηθικός νόμος είναι το απόλυτο πρότυπο βάσει του οποίου πρέπει να κρίνεται κάθε ανθρώπινη συμπεριφορά. Είναι ο λόγος που η γενοκτονία δεν είναι απλώς μια σχετική επιλογή, αλλά απόλυτα σατανική. Η γενοκτονία θεοποιεί μια εθνική, εθνοτική, φυλετική ή θρησκευτική ομάδα και αντιμετωπίζει την "άλλη" ως υπάνθρωπη. Αρνείται το ηθικό γεγονός ότι είμαστε όλοι μέλη της ίδιας φυλής – της ανθρωπίνης.

Τρίτον, και το πιο σημαντικό στοιχείο για όσους από εμάς δουλεύουν για την πρόληψη των γενοκτονιών, η περιγραφή του Γουόλερ για τις δυνάμεις και τις διαδικασίες που τις προκαλούν υποδηλώνει τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε εκείνες τις δυνάμεις και τις διαδικασίες. Ο εθνοκεντρισμός στον οποίο όλοι μινούμαστε επειδή έχουμε γεννηθεί σε μια συγκεκριμένη κουλτούρα μπορεί να ξεπεραστεί μέσω εκπαίδευσης και νόμων για ανεκτικότητα και πλουραλισμό. Οι άνθρωποι μπορούν να διδαχθούν να αντιστέκονται στην ηθική αποδέσμευση από ευφημισμούς όπως η "εθνοκάθαρση", ένας όρος που πρέπει να διαγραφεί από την αγγλική γλώσσα τόσο σίγουρα όσο έχει διαγραφεί από τα πολιτισμικά αποδεκτά γερμανικά ο όρος "καθαρός από Εβραίους" (Judenrein).

Μπορούν να διδαχθούν να απειθούν και να αντιστέκονται στην κουλτούρα της βαρβαρότητας. (Παρ' όλα αυτά, η αναγραφή της Συνθήκης της Γενεύης, αυτών των κωδικοποιήσεων του παγκόσμιου ηθικού νόμου, σε κάθε στύλο κάθε στρατώνα στο Πάρις Άιλαντ δεν εμπόδισε κάποιους Αμερικανούς πεζοναύτες από το να διαπράξουν εγκλήματα πολέμου). Οι θρησκευτικοί ηγέτες μπορούν να αποκρούσουν τον φονταμενταλισμό και άλλες απολυταρχικές ειδωλολατρίες. Και πάνω απ' όλα, οι άνθρωποι μπορούν να ευαισθητοποιηθούν

για την ανθρωπιά των "άλλων", μέσω κάλυψης ιστοριών που τους εξανθρωπίζουν από τα μέσα ενημέρωσης και μέσω της προσωπικής επαφής που φέρνει κοντά τους ανθρώπινους πολιτισμούς.

Στην τελική, η γενοκτονία προκαλείται από την αποπροσωποποίηση, από την αγνόηση της προσωποσύνης του "άλλου". Δεν είναι τυχαίο ότι οι αιχμάλωτοι στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου είχαν τατουάζ με αριθμούς. Ή ακόμα ότι οι ηγέτες του ακραίου κομμουνιστικού κινήματος Ερυθροί Χμερ στην Καμπότζη απευθύνονταν ο ένας στον άλλον με αριθμούς: Αδελφός νούμερο ένα, Αδελφός νούμερο δύο και ούτω καθεξής.

Ο Τζέιμς Γουόλερ παρουσιάζει έναν χάρτη με τα πολλά μονοπάτια που οδηγούν στην αποπροσωποποίηση. Το βιβλίο του δείχνει επίσης μονοπάτια για την πρόληψη του ρατσισμού, της γενοκτονίας και του πολέμου – την επαναπροσωποποίηση των "άλλων". Ανήκει στην ίδια σπουδαία κατηγορία με τους Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και Πάπα Ιωάννη Παύλου Β'. Και οι δύο ήταν υπέρ του κινήματος που εστιάζει στην αξία του ανθρώπινου προσώπου. Και οι δύο πίστευαν ότι η αγάπη είναι η πιο ισχυρή δύναμη στον κόσμο και όχι το κακό. Η δικαιοσύνη θα θριαμβεύσει και όχι η γενοκτονία. Το βιβλίο του Τζέιμς Γουόλερ αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στη διεθνή εκστρατεία για το τέλος των γενοκτονιών.

Ο Γκρέγορι Χ. Στάντον είναι ο πρόεδρος της οργάνωσης Genocide Watch και ο καθηγητής Τζέιμς Φάρμερ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Πανεπιστήμιο Μέρι Ουάσιγκτον, στο Φρέντερικσμπεργκ της Βιρτζίνια.

2^ο Κείμενο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

του Κρίστοφερ Ρ. Μπράουνινγκ

Το Ολοκαύτωμα ήταν ένα ανθρωπογενές γεγονός, όπως και οι πολλές άλλες γενοκτονίες και μαζικές δολοφονίες που αμαυρώνουν την ιστορία μας. Πράγματι, ένα από τα πιο βασανιστικά ερωτήματα που θέτουν σε όλους μας αυτές οι μαζικές δολοφονίες είναι, πολύ απλά, "Πώς ήταν ανθρωπίνως δυνατές;". Ωστόσο, αντιμέτωποι με το τρομερό έργο της εξήγησης της συμπεριφοράς των αυτουργών αυτών των γενοκτονιών, οι μελετητές δεν έχουν καταλήξει σε κάποια συμφωνία. Ένα μέρος των απαντήσεων σε αυτό το αναπόφευκτο ερώτημα έχει επικεντρωθεί στις ιδιοτυπίες. Ποια κουλτούρα, κοινωνία ή έθνος, ποια ιδεολογία, ιστορική προκατάληψη ή εθνотικό μίσος, ποιο ψυχολογικό προφίλ ή σύνολο προσωπικών χαρακτηριστικών, ποια ασυνήθιστη κατάσταση ή ειδική περίσταση πρέπει να θεωρηθεί η αιτία μιας τόσο ανώμαλης ανθρώπινης συμπεριφοράς; Η βασική υπόθεση αυτής της προσέγγισης είναι ότι υπάρχει ένα μοιραίο ελάττωμα, μια σοβαρή απόκλιση από τον κανόνα, που πρέπει να ανακαλυφθεί για να εξηγηθεί.

Δεδομένου ότι οι περισσότερες κοινωνίες δεν προβαίνουν σε γενοκτονία και οι περισσότεροι άνθρωποι δεν γίνονται γενοκτόνοι, υπάρχει μια διαισθητική κοινή λογική σε μια τέτοια προσέγγιση. Αν το "εξαιρετικό κακό" δεν είναι ο κανόνας ούτε ιστορικά ούτε στην καθημερινή μας εμπειρία, τότε η πηγή του πρέπει να βρεθεί σε κάποια ανωμαλία που χαρακτηρίζει τους λαούς και τις κοινωνίες που το διαπράττουν. Μια τέτοια υπόθεση κοινής λογικής είναι επίσης παρηγορητική. Ψάχνουμε για ελαττώματα στους άλλους, όχι για λανθάνουσες δυνατότητες μέσα μας. Γιατί σίγουρα "εμείς" και η "δική μας" κοινωνία δεν θα μπορούσαμε να κάνουμε αυτό που έκαναν οι αυτουργοί και οι κοινωνίες τους.

Υπάρχει και μια δεύτερη προσέγγιση, εκείνη που υιοθετεί ο Τζέιμς Γουόλερ σε αυτό το βιβλίο, η οποία έχει ως αφετηρία την πρόκληση κατανόησης του πώς ενίοτε "συνηθισμένοι" άνθρωποι έχουν διαπράξει "εξαιρετικό κακό". Ποιες βασικές πτυχές της ανθρώπινης φύσης και των τάσεων της ατομικής συμπεριφοράς, ποιοι συνηθισμένοι μηχανισμοί κοινωνικής αλληλεπίδρασης, τόσο εντός ομάδων όσο και μεταξύ ομάδων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό αυτών, έχουν περιστασιακά συνδυαστεί με τη μοιραία συνέπεια να γίνει μεγάλος αριθμός συνηθισμένων ανθρώπων γενοκτόνοι; Οι εξηγήσεις που προκύπτουν από μια τέτοια προσέγγιση είναι εγγενώς τόσο οικουμενικές όσο και πολυπαραγοντικές.

Το γεγονός ότι πολλοί από τους αυτουργούς του "εξαιρετικού κακού" δεν αποτελούσαν εξαιρετικούς ανθρώπους δεν είναι, φυσικά, μια νέα ανακάλυψη. Περισσότερο από τέσσερις δεκαετίες πριν, ο Ραούλ Χίλμπεργκ σημείωσε ότι οι αυτουργοί του Ολοκαυτώματος προέρχονταν από μια διατομή της γερμανικής κοινωνίας. Επιπλέον, η ουσία της υπεράσπισης του Αδόλφου Άιχμαν ήταν η προσπάθεια να παρουσιάσει τη καριέρα του ως εκείνη ενός δευτερεύοντος γραναζιού στο μηχανισμό της καταστροφής. Η θεώρηση της Χάνα Άρεντ για την "κοινοτοπία του κακού", που προήλθε από την παρακολούθηση της δίκης του Άιχμαν, έχει αποδειχθεί πιο ανθεκτική από τα συμπεράσματά της για το κορυφαίο της παράδειγμα. Πριν από μια δεκαετία αποκάλεσα τους δολοφόνους του Εφεδρικού Αστυνομικού Τάγματος 101 "συνηθισμένους ανθρώπους". Ωστόσο, στο μέτρο που προσπάθησα να ενισχύσω την εμπειρικά βασισμένη μελέτη μου με ιδέες και γνώσεις από την κοινωνική ψυχολογία, αξιοποίησα ευρήματα που χρονολογούνταν κυρίως από τη δεκαετία του 1960, ιδίως τα κλασικά πειράματα των Στάνλεϊ Μίλγκραμ και Φίλιπ Ζιμπάρντο.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένα νέο κύμα ενδιαφέροντος από τους κοινωνικούς και τώρα εξελικτικούς ψυχολόγους για μελέτες σχετικές με την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι "συνηθισμένοι" άνθρωποι διαπράττουν "εξαιρετικό κακό". Ένα από τα μεγάλα

προτερήματα του βιβλίου του Τζέιμς Γουόλερ είναι ότι προσφέρει πολύτιμες περιλήψεις αυτής της νέας έρευνας για τους μελετητές που επιθυμούν να αξιοποιήσουν τέτοιες γνώσεις αλλά η δική τους εξειδίκευση βρίσκεται αλλού. Επίσης, η σύνθεση του Γουόλερ οργανώνει τα διαφορετικά ευρήματα σε ένα συνολικό μοντέλο που επιτρέπει σε άλλους να δουν πού ακριβώς αυτά εντάσσονται στις κύριες ερμηνευτικές κατηγορίες. Ακόμα και όσοι από εμάς υποστηρίζουμε εδώ και καιρό πολυαιτιώδεις ερμηνείες βασισμένες σε διεπιστημονικές μελέτες, μπορούμε γρήγορα να δούμε πόσο μεροληπτικές και ελλιπείς ήταν οι προηγούμενες προσπάθειές μας. Ο Τζέιμς Γουόλερ εκφράζει τη ταπεινή ελπίδα ότι το μοντέλο του θα διεγείρει περαιτέρω συζητήσεις. Νομίζω ότι είναι προορισμένο να γίνει ένα από τα θεμέλια πάνω στα οποία θα βασιστεί η περαιτέρω επιστήμη.

Ο Κρίστοφερ Ρ. Μπράουνινγκ είναι ο καθηγητής Φρανκ Πόρτερ Γκράχαμ Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Βόρειας Καρολίνας στο Τσάπελ Χιλ.

3^ο Κείμενο

"Οι Κόνιδες Κάνουν Ψείρες"

META THN "ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ" της Αμερικής από τον Κολόμβο το 1492, αυτός επέστρεψε τον επόμενο χρόνο για να εγκατασταθεί ως "αντιβασιλέας και κυβερνήτης [των νησιών της Καραϊβικής] και της ηπειρωτικής χώρας" της Αμερικής. Από το μεγάλο νησί που ονόμασε "Εσπανιόλα" (η σημερινή Αϊτή), ο Κολόμβος θέσπισε γρήγορα πολιτικές δουλείας και συστηματικής εξόντωσης του ιθαγενούς πληθυσμού των Ταΐνο. Οι πηγές της εποχής εκείνης είναι γεμάτες με μαρτυρίες για Ισπανούς αποίκους που απαγχονίζουν μαζικά Ταΐνο, τους έβηναν σε σούβλες, τους έκαιγαν στην πυρά και τεμάχιζαν τα παιδιά τους για να τα χρησιμοποιούν ως τροφή για σκύλους. Μέσα σε τρία μόλις χρόνια, ο πληθυσμός των Ταΐνο μειώθηκε από 8 εκατομμύρια σε περίπου 3 εκατομμύρια. Μόνο 100.000 Ταΐνο είχαν απομείνει μέχρι την αναχώρηση του Κολόμβου το 1500. Μέχρι το 1520, ο αριθμός τους είχε μειωθεί σε μόλις 20.000. Τέσσερις δεκαετίες αργότερα, μόνο 200 ιθαγενείς καταγράφηκαν στην ισπανική απογραφή της Εσπανιόλα.

Ωστόσο, η γενοκτονία στην Αμερική είχε μόλις αρχίσει. Υπολογίζεται ότι το 1492 πάνω από 100 εκατομμύρια ιθαγενείς κατοικούσαν στο δυτικό ημισφαίριο. Δύο αιώνες αργότερα, εκτιμάται ότι ο ιθαγενής πληθυσμός της Αμερικής είχε μειωθεί περίπου κατά 90 τοις εκατό και συνέχιζε να μειώνεται με σταθερό ρυθμό. Αν και οι μελετητές εξακολουθούν να εξετάζουν την ακριβή κλίμακα της πληθυσμιακής μείωσης, οι καταστροφικές δημογραφικές συνέπειες στους ιθαγενείς πληθυσμούς από την εξερεύνηση των Ευρωπαίων και την εγκατάστασή τους στον Νέο Κόσμο είναι αναμφισβήτητες. Πέθαναν εξαιτίας ασθενειών για τις οποίες δεν είχαν ήδη ανοσία, οικονομικής και οικολογικής εκμετάλλευσης, σφαγών και γενοκτονίας. Σύμφωνα με τον Γουάρντ Τσέρτσιλ, τότε καθηγητή Αμερικανικών Ινδιάνικων Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Κολοράντο, στο Μπόλντερ, "η γενοκτονία που υπέστησαν οι Ινδιάνοι της Αμερικής τους

τελευταίους πέντε αιώνες είναι ασύγκριτη στην ανθρώπινη ιστορία, τόσο ως προς το μέγεθός της όσο και ως προς τη διάρκειά της".

Ξεκινώντας το 1830, η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανέλαβε μια πολιτική "απομάκρυνσης" όλων των ιθαγενών από την περιοχή ανατολικά του ποταμού Μισισσιπή. Κατά τους εγκλεισμούς και τις αναγκαστικές μετακινήσεις που ακολούθησαν αποδεκατίστηκαν ολόκληροι λαοί. Μέχρι το 1840, με εξαίρεση ελάχιστους μικροσκοπικούς καταυλισμούς Ίροκοϊ βόρεια της πολιτείας της Νέας Υόρκης και τους εναπομείναντες Σέμινολ στα Έβεργκλεϊντς της Φλόριντα, το ανατολικό τρίτο της περιοχής που θα γινόταν οι ηπειρωτικές Ηνωμένες Πολιτείες είχε εκκενωθεί από τον ιθαγενή πληθυσμό του. Επίσης, φάνηκε ότι η γη δυτικά του Μισισσιπή δεν προοριζόταν ποτέ σοβαρά για αποκλειστική επικράτεια των ιθαγενών της ηπείρου.

Γενικά, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, στη προσπάθεια υλοποίησης της ιδεολογίας “manifest destiny” για να απολαμβάνει απεριόριστη εξάπλωση, δεν υποστήριζε ανοιχτά πολιτικές εξόντωσης των ιθαγενών Αμερικανών. Όμως, είναι γεγονός ότι ήταν πάντοτε έτοιμη να καταφύγει ευθέως στη φυσική εξολόθρευσή τους – γενοκτονία – όπου αυτό ήταν απαραίτητο. Οι σφαγές δημοσιεύονταν εκτενώς στον τοπικό Τύπο και οι δράστες συχνά έπαιρναν αμοιβή από την κυβέρνηση για τα τριχωτά της κεφαλής των θυμάτων τους. Δεν έγινε καμία προσπάθεια παρέμβασης ή τιμωρίας των δολοφόνων. Σε περισσότερες από σαράντα πολεμικές συγκρούσεις, γνωστές και ως "Ινδιάνικοι Πόλεμοι", έγινε σαφές ότι η εξόντωση ήταν ο ρητός στόχος. Υπήρξαν πολυάριθμες μεγάλες σφαγές ιθαγενών Αμερικανών που ευθύνονται για αμέτρητες χιλιάδες νεκρούς. Κάποιες από αυτές ήταν η σφαγή στο Χόρσου Μπεντ (1814), αυτές στους ποταμούς Μπαντ Αξ (1833), Μπέαρ (1863), Γουοσίτα (1868) και Μαράιας (1870) καθώς και η καλά καταγεγραμμένη σφαγή πάνω από 200 Μινκόντζου και Χανκπάπα Σου στο Γούντεντ Νι το 1890.

Μια από τις πιο βίαιες σφαγές ιθαγενών συνέβη στο Σαντ Κρικ στην Επικράτεια του Κολοράντο το 1864. Η κυβέρνηση της περιοχής είχε δημιουργήσει μια στρατιωτική μονάδα, το Τρίτο Σύνταγμα Εθελοντών Ιππικού του Κολοράντο, με αποκλειστικό σκοπό τη δολοφονία των Σαϊέν και οποιουδήποτε άλλου ιθαγενούς συναντούσαν σε διάστημα εκατό ημερών στο μονοπάτι Σάουθ Πλατ. Ακολουθώντας το ύφος της εποχής, ο Γουίλιαμ Ν. Μπάιερς, εκδότης της εφημερίδας Ρόκι Μάουντεν Νιουζ, έγραψε: "Οι ανθρωπιστές από την Ανατολή που πιστεύουν στην ανωτερότητα της ινδιάνικης φυλής θα χαλάσουν τον κόσμο για αυτή την πολιτική [εξόντωσης], αλλά δεν είναι καιρός ούτε να διυλίσουμε τον κώνωπα ούτε να σταθούμε σε λεπτές ενοχές στη συνείδησή μας. Η επιβίωση απαιτεί αποφασιστική δράση και ο μόνος τρόπος για να εξασφαλιστεί είναι μερικοί μήνες ενεργού εξολόθρευσης των κόκκινων δαιμόνων".

Ο κυβερνήτης του Κολοράντο Τζον Έβανς δημοσίευσε μια διακήρυξη στην οποία υποστήριζε πως "τα στοιχεία [ήταν] πλέον αδιαμφισβήτητα" ότι οι περισσότεροι Ινδιάνοι στις πεδιάδες ήταν "εχθρικοί" και καλούσε τους λευκούς να "οργανωθούν για να καταδιώξουν, να σκοτώσουν και να καταστρέψουν" τους Σαϊέν, όπου κι αν βρίσκονταν. Ο διοικητής αυτής της φονικής μονάδας, ο συνταγματάρχης Τζον Μίλτον Τσίβινγκτον (ένας πρώην μεθοδιστής ιερέας που τώρα είχε το παρατσούκλι "Ο Μαχόμενος Πάστορας"), δήλωσε καθαρά την πρόθεσή του να σκοτώσει τους πάντες, από τους πιο ηλικιωμένους και ασθενείς μέχρι τα νεογέννητα βρέφη, τα τελευταία για κανέναν άλλο λόγο εκτός από το ότι μια μέρα θα μεγάλωναν και θα γίνονταν ενήλικες Σαϊέν.

Γύρω στις 8 μ.μ. της 28ης Νοεμβρίου 1864, ο Τσίβινγκτον οδήγησε περίπου 700 στρατιώτες έξω από το Φορτ Λάιον και προς ένα άοπλο, άμαχο χωριό περίπου 500 νότιων Σαϊέν και Αράπαχο κατά μήκος του Σαντ Κρικ στη νοτιοανατολική Επικράτεια του Κολοράντο. Τα δύο τρίτα του χωριού ήταν γυναίκες και παιδιά, που υποτίθεται ότι βρίσκονταν υπό την προστασία

του στρατού. Οι Ινδιάνοι ήταν τόσο σίγουροι για την απόλυτη ασφάλειά τους που δεν είχαν νυχτερινή φύλαξη παρά μόνο για το κοπάδι των πόνι που ήταν μαντρωμένο κάτω στο ρυάκι. "Σκοτώστε και γδάρτε τα κεφάλια όλων", διέταξε ο Τσίβινγκτον τους άνδρες του, "μικρούς και μεγάλους... Οι κόνιδες κάνουν ψείρες". Οι άνδρες του Τσίβινγκτον χτύπησαν τα ξημερώματα της 29ης Νοεμβρίου, παρά το γεγονός ότι πάνω από το κοιμισμένο χωριό κυμάτιζαν τόσο η αμερικανική όσο και η λευκή σημαία. Ο Ρόμπερτ Μπεντ, ο γιος ενός λευκού ντόπιου εμπόρου και μιας Ινδιάνας Σαϊέν, ο οποίος είχε οδηγήσει τα στρατεύματα από το Φορτ Λάιον στο χωριό, περιέγραψε αργότερα τη σφαγή:

Είδα πέντε Ινδιάνες κρυμμένες σε μια όχθη. Όταν τα στρατεύματα τις πλησίασαν, βγήκαν έξω και έδειξαν το πρόσωπό τους, για να καταλάβουν οι στρατιώτες τι ήταν και τους παρακάλεσαν για έλεος. Τις πυροβόλησαν όλες. Είδα μια ξαπλωμένη στην όχθη, της οποίας το πόδι είχε σπάσει από μια οβίδα. Ένας στρατιώτης την πλησίασε με τραβηγμένο σπαθί και αυτή σήκωσε το χέρι της για να προστατευτεί. Όταν την χτύπησε, σπάζοντάς το, γύρισε από την άλλη και σήκωσε το άλλο της χέρι. Την ξαναχτύπησε, σπάζοντας και αυτό, και στη συνέχεια την άφησε χωρίς να τη σκοτώσει. Φαινόταν ότι σφάζανε χωρίς διακρίσεις άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Υπήρχαν περίπου τριάντα ή σαράντα Ινδιάνες μαζεμένες σε μια τρύπα για προστασία· έστειλαν έξω ένα κοριτσάκι περίπου έξι ετών με μια λευκή σημαία σε ένα κοντάρι. Δεν είχε προχωρήσει παρά μόνο μερικά βήματα όταν το πυροβόλησαν και το σκότωσαν. Στη συνέχεια σκότωσαν και όλες τις άλλες που βρίσκονταν στην τρύπα.

Ο υπολοχαγός Τζέιμς Κόννορ, ένας εθελοντής από το Νιου Μέξικο που είχε έρθει μαζί "για να αποκτήσει εμπειρία", επιβεβαίωσε τη μαρτυρία του Μπεντ:

Πηγαίνοντας στο πεδίο της μάχης την επόμενη μέρα, δεν είδα ούτε ένα σώμα άνδρα, γυναίκας ή παιδιού που να μην είχε γδαρμένο το τριχωτό της κεφαλής. Σε πολλές περιπτώσεις τα σώματά τους ήταν ακρωτηριασμένα με τον πιο φρικτό τρόπο – άνδρες, γυναίκες και παιδιά με κομμένα και βγαλμένα τα γεννητικά τους όργανα, κ.λπ. Άκουσα έναν άνδρα να λέει ότι είχε βγάλει τα γεννητικά όργανα μιας γυναίκας και τα είχε για επίδειξη σε ένα κοντάρι· άκουσα έναν άλλο άνδρα να λέει ότι είχε κόψει τα δάχτυλα ενός Ινδιάνου για να πάρει τα δαχτυλίδια του... Άκουσα για μια περίπτωση που πέταξαν ένα παιδί λίγων μηνών στο κουτί με τις τροφές ενός βαγονιού και αφού το μετέφεραν για κάποια απόσταση το εγκατέλειψαν στο έδαφος να πεθάνει· άκουσα επίσης για πολλές περιπτώσεις που άνδρες είχαν βγάλει τα γεννητικά όργανα γυναικών και τα είχαν απλώσει πάνω από τα τόξα της σέλας τους και τα φορούσαν πάνω από τα καπέλα τους ενώ έκαναν ιππασία... Άκουσα έναν άνδρα να λέει ότι είχε βγάλει την καρδιά μιας Ινδιάνας και την είχε καρφώσει πάνω σε ένα κοντάρι.

Ο Τζον Σμιθ, ένας κάτοικος των συνόρων που υπηρέτησε ως ανιχνευτής, κατέθεσε επίσης:

Οι άνθρωποι υπέστησαν κάθε είδους λεηλασίες. Τους έγδερναν το τριχωτό της κεφαλής και το έπαιρναν για τρόπαιο, τα μυαλά τους έξω· οι άνδρες χρησιμοποιούσαν τα μαχαίρια τους, έσκιζαν τις γυναίκες, βαρούσαν μικρά παιδιά, τα χτυπούσαν στο κεφάλι με τα όπλα τους, τους έβγαζαν τα μυαλά, κατακρεουργούσαν τα σώματά τους με όλη τη σημασία της λέξης... χειρότερα από ό,τι είχα δει ποτέ... Παιδιά ηλικίας δύο ή τριών μηνών· όλοι κείτονταν εκεί, από βρέφη που θήλαζαν μέχρι πολεμιστές.

Είναι εκπληκτικό ότι οι περισσότεροι κάτοικοι του χωριού στο Σαντ Κρικ, μεταξύ των οποίων πολλοί ήταν βαριά τραυματισμένοι, κατάφεραν με κάποιο τρόπο να ξεφύγουν από τους στρατιώτες και να επιβιώσουν. Μετά από επτά ώρες επίθεσης, τουλάχιστον 150 Σαϊέν και Αράπαχο κείτονταν νεκροί. Την επόμενη ημέρα, οι στρατιώτες και οι αξιωματικοί περιφέρθηκαν στον τόπο της καταστροφής αφαιρώντας τα τριχωτά της κεφαλής των νεκρών και βεβηλώνοντάς τους με κάθε άλλο τρόπο – καθώς και λεηλατώντας και καίγοντας ολοσχερώς το χωριό. Σαν να μην αρκούσε ο πραγματικός αριθμός των νεκρών (και η μετέπειτα κατακρεούργηση), ο Τσίβινγκτον ισχυρίστηκε ότι ο αριθμός των νεκρών ήταν "400 με 500" σε μια αναφορά μετά τη μάχη, μια εκτίμηση που αργότερα ανέβασε σε "500 ή 600" κατά τη μαρτυρία του στο Κογκρέσο.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση οργάνωσε τρεις ξεχωριστές έρευνες για το Σαντ Κρικ – μία από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, μία τη Γερουσία και μία από το Υπουργείο Πολέμου – και όλες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο Τσίβινγκτον και πολλοί άλλοι ήταν ένοχοι για τις κτηνωδίες. Τελικά, όμως, κανένας από τους "ενόχους" δεν τιμωρήθηκε. Ο Τσίβινγκτον και οι υπόλοιποι, όπως ειπώθηκε, δεν μπορούσαν να δικαστούν από πολιτικά δικαστήρια, επειδή βρίσκονταν στο στρατό όταν διαπράχθηκαν τα εγκλήματά τους. Αντίστροφα, ο στρατός ισχυρίστηκε ότι δεν μπορούσε να τους ασκηθεί δίωξη επειδή οι στρατιωτικές επιτροπές για τους δράστες είχαν πάψει να λειτουργούν πριν από τη σφαγή, πράγμα που σημαίνει ότι τεχνικά ήταν πολίτες τη στιγμή που συνέβη.

Το 1500 το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού των ιθαγενών της Βόρειας Αμερικής εκτιμάται περίπου σε 15 εκατομμύρια. Μέχρι το 1890, είχε μειωθεί κατά 98%, σε λιγότερο από 250.000. Έκτοτε, η συνεχιζόμενη καταστροφή τους χαρακτηρίζεται καλύτερα ως "εθνοκτονία" δηλαδή, η καταστροφή ενός πολιτισμού και όχι ενός λαού καθαυτού. Αυτές οι πρακτικές περιλαμβάνουν την αναγκαστική μετοίκηση, την υποχρεωτική εισαγωγή των παιδιών των

ιθαγενών σε οικοτροφεία με σκοπό την αφομοίωσή τους στην κοινωνία των λευκών, τον αποδεκατισμό των οικονομιών των ιθαγενών και την αναγκαστική επιβολή νέων μορφών κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης στους καταυλισμούς τους που οδήγησαν στην καταστροφή των κοινωνιών τους. Το 1887, μέσω του νόμου περί απαλλοτρίωσης και διαχωρισμού της γης των φυλών για τον διαμοιρασμό της σε ιδιώτες (Dawes Act), η ιδιότητα του πολίτη παραχωρήθηκε μόνο σε όσους ιθαγενείς είχαν γεννηθεί εντός των εδαφικών ορίων των Ηνωμένων Πολιτειών (δηλαδή, όχι σε εδάφη φυλών ή καταυλισμούς), οι οποίοι είχαν "οικειοθελώς εγκατασταθεί" "χωριστά και απομακρυσμένα από οποιαδήποτε φυλή Ινδιάνων" και είχαν "υιοθετήσει τις συνήθειες της πολιτισμένης ζωής". Στη συνέχεια, το 1888, σε ιθαγενείς γυναίκες που παντρεύονταν Αμερικανούς και το 1919, σε ιθαγενείς βετεράνους του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Μόλις το 1924 έλαβαν όλοι οι ιθαγενείς Αμερικανοί τα δικαιώματα ενός πολίτη των ΗΠΑ και χρειάστηκε άλλη μια δεκαετία για να άρει η κυβέρνηση την απαγόρευση άσκησης των παραδοσιακών θρησκευτικών δραστηριοτήτων τους.

Μέχρι τη δεκαετία του 1950, χιλιάδες ιθαγενείς Αμερικανοί είχαν αποδεχτεί την αστική ζωή μέσω της εισαγωγής τους σε οικοτροφεία και των θέσεων εργασίας στους σιδηροδρόμους, το στρατό και την αμυντική βιομηχανία. Το 1953, το Κογκρέσο ψήφισε ομόφωνα μια απόφαση (House Resolution 108) που οδήγησε τελικά στον εκτοπισμό 11.466 ιθαγενών. Τότε, χιλιάδες άλλοι αναγκάστηκαν να μετοικήσουν σε αστικές περιοχές που απείχαν – τόσο σε φυσικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο – από τις αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές τους. Για να τονώσει τις προσπάθειές της για τη μετοίκηση, η κυβέρνηση υποσχέθηκε επαγγελματική κατάρτιση, οικονομική βοήθεια, προγράμματα προώθησης στην αγορά εργασίας και επαρκή στέγαση για τους ιθαγενείς που θα μετακόμιζαν σε ορισμένες μεγάλες πόλεις.

Τα επόμενα χρόνια, όμως, οι υποσχέσεις για βοήθεια αποδείχθηκαν ψεύτικες. Οι περισσότεροι ιθαγενείς Αμερικανοί που μετοίκησαν βρέθηκαν παγιδευμένοι σε άγνωστα αστικά

περιβάλλοντα χωρίς εμπορεύσιμες δεξιότητες και συχνά με ελάχιστα αγγλικά. Πολλοί κατέληξαν σε συνθήκες στέγασης και κοινωνικής πρόνοιας στο επίπεδο της φτώχειας. Κάποιοι επέστρεψαν στους καταυλισμούς τους και συνέχισαν να παλεύουν με την υποβαθμισμένη ιατρική περίθαλψη, την υγιεινή και τη στέγαση και με ένα εκπαιδευτικό σύστημα που το Κογκρέσο χαρακτήρισε "εθνική ντροπή".

Οι ιθαγενείς Αμερικανοί αριθμούν σήμερα περίπου 2,7 εκατομμύρια στις Ηνωμένες Πολιτείες (λιγότερο από το 1% του συνολικού πληθυσμού) και υπολογίζεται ότι περίπου οι μισοί ζουν σε καταυλισμούς. Υπάρχουν 553 ομοσπονδιακά αναγνωρισμένες κυβερνήσεις φυλών στις Ηνωμένες Πολιτείες σήμερα, καθεμία από τις οποίες έχει μοναδικά πολιτιστικά, γενετικά και κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά. Η αυτοδιοίκηση στα εδάφη των ιθαγενών είναι το θεμελιώδες συμβόλαιο που σύναψαν οι φυλές με την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Η αυτοδιοίκηση των φυλών τις εξουσιοδοτεί να προστατεύουν τους πολιτισμούς και τις ταυτότητές τους και να καλύπτουν τις ανάγκες του λαού τους (εκπαίδευση, επιβολή του νόμου, συστήματα δικαιοσύνης, προστασία του περιβάλλοντος και βασικές ανάγκες υποδομής). Η προστασία αυτή είναι απαραίτητη, καθώς οι εθνικές ταυτότητες των ιθαγενών εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν απειλές για την εξόρυξη, την υλοτομία, το κυνήγι, την απόρριψη τοξικών αποβλήτων και την ανάπτυξη των εδαφών τους χωρίς άδεια ή δίκαιη αποζημίωση. Αν και η αρχή της κυριαρχίας των φυλών έχει επιβεβαιωθεί επανειλημμένα από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, οι κοινότητες τους παραμένουν επιμελώς ενεργές στη διαμόρφωση της τοπικής και εθνικής νομοθετικής πολιτικής για να διατηρήσουν τα δικαιώματά τους στην αυτοδιάθεση.

Σήμερα, υπάρχουν περίπου 300 εκατομμύρια αυτόχθονες πληθυσμοί – που μερικές φορές αποκαλούνται αβορίγινες, ιθαγενείς, λαοί των φυλών, λαοί του Τέταρτου Κόσμου ή "πρώτα έθνη" – σε περισσότερες από 70 χώρες παγκοσμίως. Περίπου τα τρία τέταρτα των 6.000 γλωσσών του κόσμου μιλούνται από αυτόχθονες λαούς, οι οποίοι διαθέτουν γενικά εθνικά,

οικονομικά, θρησκευτικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά που διαφέρουν από τις κυρίαρχες ομάδες στις κοινωνίες στις οποίες ζουν. Σήμερα, το 40% των χωρών του κόσμου περιλαμβάνει λαούς που ορίζονται ως αυτόχθονες. Σε ορισμένα κράτη – όπως η Παπούα Νέα Γουινέα, η Βολιβία και η Γουατεμάλα – οι αυτόχθονες αποτελούν την πλειοψηφία. Στα περισσότερα κράτη, όμως, οι αυτοί οι πληθυσμοί αποτελούν μια διωκόμενη μειονότητα και συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο μειονεκτούντων και ευάλωτων πληθυσμών του κόσμου. Το τίμημα είναι ιδιαίτερα βαρύ για τα παιδιά. Μια μελέτη του 2004 από το Κέντρο Ερευνών Innocenti της UNICEF διαπίστωσε ότι τα παιδιά αυτοχθόνων, τόσο στα πλούσια όσο και στα φτωχά έθνη, κατατάσσονται υψηλότερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο στη βρεφική θνησιμότητα και σημαντικά χαμηλότερα στην καταγραφή γεννήσεων, στον εμβολιασμό, στην εκπαίδευση και στην προστασία από τα συστήματα δικαιοσύνης.

Τα τελευταία 500 χρόνια, εκατομμύρια αυτόχθονες πληθυσμοί είχαν να αντιμετωπίσουν την καταστροφή του περιβάλλοντός τους, επιδημίες ασθενειών, πείνα, πολέμους, απελπισία και σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Οι παραβιάσεις αυτές κυμαίνονταν από αναγκαστικές εκτοπίσεις έως εσκεμμένη πείνα, βασανιστήρια, εξώδικες εκτελέσεις, μεγάλες μαζικές δολοφονίες, ακόμη και γενοκτονία. Το 1982, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ συγκρότησε την Ομάδα Εργασίας για τους Αυτόχθονες Πληθυσμούς (WGIP) της Υποεπιτροπής για την Προώθηση και Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η WGIP υπήρξε ο καταλύτης για πολλές πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τους αυτόχθονες, συμπεριλαμβανομένης της σύνταξης μιας διακήρυξης για τα δικαιώματα των ιθαγενών πληθυσμών, η οποία, μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, βρίσκεται ακόμη υπό συζήτηση. Επιπλέον, το 1994 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εγκαινίασε τη Διεθνή Δεκαετία των Αυτοχθόνων Λαών του Κόσμου (1995-2004) για να αυξήσει τη διεθνή ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματά τους. Ακόμα, το 2000 ο ΟΗΕ ίδρυσε το Μόνιμο Φόρουμ για τα Θέματα των Αυτοχθόνων με στόχο την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων των

ιθαγενών πληθυσμών παγκοσμίως, εκπληρώνοντας έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της δεκαετίας. Παρ' όλες αυτές τις προόδους, όμως, η Διεθνής Ομάδα Εργασίας για τα Θέματα των Αυτοχθόνων, ένας μη κερδοσκοπικός, πολιτικά ανεξάρτητος οργανισμός, εκτιμά επιφυλακτικά ότι οι ετήσιοι θάνατοι αυτοχθόνων πληθυσμών από βίαια μέσα ανέρχονται σε περίπου 30.000.

Πρωτότυπο

1^ο Κείμενο

FOREWORD TO THE SECOND EDITION

by Gregory H. Stanton

The great Catholic monk and poet Thomas Merton once wrote that labeling the Nazi killers as insane or inherently evil wrongly permits us the comfort of believing that normal, ordinary people could never commit the crimes they committed. The real horror, as Merton observed, is that most perpetrators of genocide are neither insane nor pathologically cruel. They are people like us.

James Waller's book brilliantly explores how ordinary people can do great evil. Waller draws upon his deep understanding of the findings of modern social psychology to present a complex analysis of the processes that can bring "ordinary men," as Christopher Browning called them in his path-breaking book, to commit mass murder. The second edition of Waller's book has added recent studies of human behavior that bear on these processes and has fine-tuned his multifactoral model.

Among the least productive explanations for genocide are unicausal models that present genocide as the result of rational calculation by evil political leaders (which fail to explain the irrational racism of the leaders), as the result of Malthusian population pressures (which fail to explain antigenocidal societies like the Netherlands, Singapore, and Hong Kong), as the result of modern totalitarianism (which fail to explain the multitude of genocides before the modern age of totalitarianism), or as the expression of innate human aggression (which fail to explain the rise of modern democracies that have thus far defeated or outlasted most genocidal regimes, though too late to save the lives of millions of people).

James Waller presents genocide as the result of a multitude of processes that are present in nonvirulent forms in all societies but that grow out of their normal social and psychological limits and metastasize into the social pathology of genocide.

Waller starts from the simple observation that for a million people to be killed, many thousands of people must do the killing. In the Rwandan genocide, the number of perpetrators may have even exceeded a hundred thousand. He also notes that at one time or another, nearly every society, including our own, has committed genocide against one or more groups.

There are three ways this book is more useful than other accounts of this common human pathology. First, it sees human life as process. Waller is not content with statistical correlations of factors that might predispose one society more toward genocide than another. Statistical models, the darling of psychologists, sociologists, economists, and political scientists, may indicate correlations and probabilities. But they can no more describe the process of genocide than statistical genetics could explain Watson and Crick's RNA-DNA double helix or the creative structure of the genome.

Second, Waller is not afraid to take on the big questions that most social scientists and philosophers have stopped asking: What is human nature? What is evil? Waller argues that there is a moral law in every human society that is embedded in the human conscience. That moral law is the absolute standard against which all human behavior must be judged. It is the reason that genocide is not just a relative choice, but absolutely evil. Genocide idolizes one national, ethnic, racial, or religious group and treats the "other" as subhuman. It denies the moral fact that we are all members of the same race—the human race.

Third, and most important for those of us working to prevent genocide, Waller's account of the forces and processes that result in genocide suggests ways that we might counter those forces and processes. The ethnocentrism we are all born into because we are born into a particular

culture can be transcended through education and laws for tolerance and pluralism. People can be taught to resist the moral disengagement of euphemisms like “ethnic cleansing,” a term that should be struck from the English language just as surely as *Judenrein* has been struck from culturally acceptable German.

They can be taught to disobey and resist the culture of cruelty. (Nevertheless, posting the Geneva Conventions, those codifications of universal moral law, on every pillar in every barracks at Parris Island has not prevented a few U.S. Marines from committing war crimes.) Religious leaders can push back against fundamentalism and other totalitarian idolatries. And above all, people can be made aware of the humanity of the “others,” through media coverage of stories that humanize them and through personal contact that brings human cultures together.

Ultimately, genocide is caused by depersonalization, by ignoring the personhood of the “other.” It is no accident that the captives at Auschwitz-Birkenau were tattooed with numbers. Or that Khmer Rouge leaders in Cambodia even referred to each other with numbers: Brother Number One, Brother Number Two, and so on.

James Waller provides a map of the many routes to depersonalization. His book also shows paths to the prevention of racism, genocide, and war — the repersonalization of the “others.” He stands in the great tradition of Martin Luther King Jr. and Pope John Paul II. Both were personalists. Both believed that evil is not the most powerful force in the world; that love is. Genocide will not triumph; justice will. James Waller’s book is an important contribution to the international campaign to end genocide.

Gregory H. Stanton is the President of Genocide Watch and is the James Farmer Professor of Human Rights at the University of Mary Washington, Fredericksburg, Virginia.

FOREWORD TO THE FIRST EDITION

by Christopher R. Browning

The Holocaust was a man-made event, as have been the many other acts of genocide and mass killing that stain our history. Indeed, one of the most haunting questions that these acts of mass killing pose to us all is, quite simply, “How were they humanly possible?” When confronting the awesome task of trying to explain the behavior of the genocidal perpetrators, however, scholars have not reached any consensus. One group of answers to that inevitable question has focused on particularities. What culture, society, or nation, what ideology, historical prejudice, or ethnic hatred, what psychological profile or cluster of personality traits, what unusual situation or special circumstance is to be deemed the cause of such aberrant human behavior? The underlying assumption to this approach is that there is a fatal flaw, a major deviation from the norm, that must be discovered to account for it.

Given that most societies do not commit genocide and most people do not become genocidal killers, there is an intuitive common sense to such an approach. If “extraordinary evil” is not the norm either historically or in our everyday experience, then its source must be found in some abnormality particular to those peoples and societies that do perpetrate “extraordinary evil.” Such a commonsense assumption is also comforting. We look for flaws in others, not latent potentials within ourselves. For surely “we” and “our” society could not do what the perpetrators and their societies have done.

There is a second approach, the one embraced by James Waller in this book, that takes as its starting point the challenge of understanding how on occasion “ordinary” people have committed “extraordinary evil.” What basic aspects of human nature and tendencies of individual behavior, what commonplace mechanisms of social interaction, both within groups

and between in-groups and out-groups, have on occasion come together with the fatal consequence that large numbers of ordinary people become genocidal perpetrators? The explanations that result from such an approach are inherently both universalistic and multicausal.

That many of the perpetrators of “extraordinary evil” were not exceptional people is not, of course, a new discovery. More than four decades ago, Raul Hilberg noted that the Holocaust perpetrators were drawn from a cross section of German society. And the crux of Adolf Eichmann’s defense strategy was the attempt to disguise his own career as that of a minor cog in the machinery of destruction. Hannah Arendt’s concept of the “banality of evil,” derived from her observation of the Eichmann trial, has proved more durable than her conclusions about her star example. One decade ago I dubbed the killers of Reserve Police Battalion 101 “ordinary men.” However, insofar as I attempted to bolster my empirically based study with conceptions and insights from social psychology, I made use of findings that dated mostly from the 1960s, especially the classic experiments of Stanley Milgram and Philip Zimbardo.

In recent years there has been another surge of interest by social and now evolutionary psychologists in studies relevant to understanding how “ordinary” people commit “extraordinary evil.” One of the great merits of James Waller's book is that he provides invaluable summaries of this new research for scholars who wish to make use of such insights but whose own expertise lies elsewhere. Moreover, Waller's synthesis organizes these findings into an overall model that allows others to see just where these different findings fit into the major categories of explanation. Even those of us who have long advocated multicausal interpretations based on multidisciplinary scholarship can quickly see how partial and incomplete our previous attempts have been. James Waller expresses the modest hope that his

model will stimulate further discussion. I think it is destined to be one of the foundations upon which further scholarship is based.

Christopher R. Browning is Frank Porter Graham Professor of History at the University of North Carolina at Chapel Hill.

3^ο Κείμενο

"Nits Make Lice"

AFTER COLUMBUS "DISCOVERED" the Americas in 1492, he returned the following year to install himself as "viceroys and governor of [the Caribbean islands] and the mainland" of America. From the large island he called "Española" (the modern island of Haiti), Columbus quickly instituted policies of slavery and systematic extermination against the indigenous Taino population. Sources from that time are replete with accounts of Spanish colonists hanging Tainos en masse, roasting them on spits, burning them at the stake, and hacking their children into pieces to be used as dog food. In a mere three years, the Tainos were reduced from as many as 8 million to about 3 million people. Only 100,000 Tainos were left by the time Columbus departed in 1500. By 1520, the number had fallen to just 20,000. Four decades later, only 200 indigenous people were recorded in the Spanish census of Española.

Genocide in the Americas, however, was only just beginning. In 1492, it is estimated that well over 100 million indigenous people inhabited the Western Hemisphere. Two centuries later, it is estimated that the indigenous population of the Americas had been diminished by some 90 percent and was continuing to fall steadily. While scholars still debate the exact scale of the population decline, the catastrophic demographic impact of the European exploration and settlement of the New World on the indigenous peoples is undeniable. They died as a result of diseases for which they had no ready immunity, economic and ecological exploitation, massacres, and genocide. In the words of Ward Churchill, then professor of American Indian Studies at the University of Colorado, Boulder, "The genocide inflicted upon American Indians over the past five centuries is unparalleled in human history, both in terms of its sheer magnitude and in its duration."

Beginning in 1830, the U.S. government undertook a policy of "removing" all indigenous people from the area east of the Mississippi River. In the series of internments and forced marches that followed, entire peoples were decimated. By 1840, with the exception of a handful of tiny Iroquois reservations in upstate New York and the remaining Seminoles in the Florida Everglades, the eastern third of what would become the continental United States had been cleared of its indigenous population. Moreover, it became obvious that the land west of the Mississippi was never seriously intended to be the exclusive domain of the continent's indigenous peoples.

Generally, in pursuit of their "manifest destiny" to enjoy limitless expansion, the U.S. government did not openly espouse extermination policies against Native Americans. The fact is, though, that the U.S. government was always ready to resort to outright physical eradication of indigenous peoples—genocide—where necessary. Massacres of Indians were well reported in the local press, and perpetrators were often paid bounties by the government for the scalps of their victims. No effort was made to intervene or punish the killers. In more than forty military confrontations, or "Indian Wars," it became clear that extermination was the express objective. There were numerous large-scale massacres of Indians—including Horseshoe Bend (1814), Bad Axe River (1833), Bear River (1863), Washita River (1868), Marias River (1870), and the well-chronicled massacre of over 200 Minneconjou and Hunkpapa Sioux at Wounded Knee in 1890—that accounted for untold thousands of Native American dead.

One of the most brutal massacres of Indians occurred at Sand Creek in the Colorado Territory in 1864. The government of the Colorado Territory had created a unit, the Third Colorado Volunteer Cavalry Regiment, expressly for the purpose of killing Cheyennes and any other indigenous people they might encounter over a hundred-day period on the South Platte Trail. Echoing the tenor of the time, William N. Byers, publisher of the Rocky Mountain News,

wrote: "Eastern humanitarians who believe in the superiority of the Indian race will raise a terrible howl over this policy [of extermination], but it is not time to split hairs nor stand upon delicate compunctions of conscience. Self preservation demands decisive action, and the only way to secure it is [through a] few months of active extermination against the red devils."

Colorado governor John Evans published a proclamation claiming that "the evidence [was] now conclusive" that most Indians on the Plains were "hostile" and calling on whites to "organize [themselves] to pursue, kill and destroy" Cheyennes wherever they might be found. The military commander of this killing unit, Colonel John Milton Chivington (a former Methodist minister now nicknamed "The Fighting Parson"), made clear his intention to kill everyone from the most elderly and infirm to newborn infants —the latter for no reason other than that they would one day grow up to become adult Cheyennes.

At around 8 P.M. on November 28, 1864, Chivington led approximately 700 soldiers out of Fort Lyon and toward an unarmed, noncombatant village of about 500 Southern Cheyenne and Arapaho along Sand Creek in southeastern Colorado Territory. Two-thirds of the village were women and children, purportedly under the protection of the military. So sure were the Indians of their absolute safety that they kept no night watch except of the pony herd that was corralled below the creek. "Kill and scalp all," Chivington instructed his men, "little and big... Nits make lice." Chivington's men struck at dawn on November 29, despite the fact that both American and white flags were flown over the sleeping village. Robert Bent, the mixed-blood son of a local trader and a Cheyenne woman who had guided the troops from Fort Lyon to the village, later described the massacre:

I saw five squaws under a bank for shelter. When the troops came up to them they ran out and showed their persons, to let the soldiers know they were squaws and begged for mercy, but the soldiers shot them all. I saw one squaw

laying on the bank whose leg had been broken by a shell; a soldier came up to her with a drawn saber; she raised her arm to protect herself, when he struck, breaking her arm; she rolled over and raised her other arm, when he struck, breaking it, and then left her without killing her. There seemed to be indiscriminate slaughter of men, women, and children. There were some thirty or forty squaws collected in a hole for protection; they sent out a little girl about six years old with a white flag on a stick; she had not proceeded but a few steps when she was shot and killed. All the squaws in the hole were afterwards killed.

Lieutenant James Connor, a New Mexico volunteer who had ridden along "to gain experience," corroborated Bent's account:

In going over the battleground the next day, I did not see a body of man, woman, or child but was scalped, and in many instances their bodies were mutilated in a most horrible manner—men, women, and children's privates cut out, & c; I heard one man say that he had cut out a woman's private parts and had them for exhibition on a stick; I heard another man say he had cut off the fingers of an Indian to get the rings on the hand... I heard of one instance of a child a few months old being thrown in the feedbox of a wagon, and after being carried some distance left on the ground to perish; I also heard of numerous instances in which men had cut out the private parts of females and stretched them over saddle bows and wore them over hats while riding in the ranks... I heard one man say that he had cut a squaw's heart out, and he had it stuck up on a stick.

John Smith, a frontiersman who served as a scout, also testified:

All manner of depredations were inflicted on the persons. They were scalped, their brains knocked out; the men used their knives, ripped open women, clubbed little children, knocked them in the head with their guns, beat their brains out, mutilated their bodies in every sense of the word... worse mutilated than any I ever saw before... Children two or three months old; all lying there, from sucking infants up to warriors.

Amazingly, the majority of villagers at Sand Creek, including many who were severely wounded, somehow escaped the soldiers and survived. After seven hours of attack, at least 150 Cheyennes and Arapahos lay dead. The following day, soldiers and officers roamed the site of destruction scalping and otherwise desecrating the dead – as well as plundering and burning the village in its entirety. As if the true number of deaths (and subsequent mutilation) were not enough, Chivington claimed a body count of "400 to 500" in an after-action report, an estimate he later raised to "500 or 600" during congressional testimony.

The federal government convened three separate investigations of Sand Creek – one each by the House, Senate, and War Department – all of them concluding that Chivington and numerous others were guilty of the atrocities. In the end, however, none of the "guilty" were penalized. Chivington and the others, it was said, were not subject to prosecution in civilian courts because they had been in the military at the time their crimes were committed. Conversely, the military claimed prosecution could not occur because the perpetrators' military commissions had expired prior to the massacre, meaning they were technically civilians at the time it occurred.

The size of the aggregate indigenous North American population in 1500 is estimated at about 15 million. By 1890, it had been reduced by some 98 percent, to less than 250,000. Since then, the ongoing destruction of American Indians is best characterized as "ethnocide" – that is, the

destruction of a culture rather than a people per se. These ethnocidal practices include forced relocation, compulsory transfer of native children into boarding schools designed to assimilate them into white society, decimation of indigenous economies, and forced imposition of new forms of sociopolitical organization in reservation settings that led to the destruction of Indian societies. Through the Dawes Act of 1887, citizenship was granted only to those American Indians who were born within the territorial limits of the United States (that is, not on tribal lands or reservations) and who had "voluntarily taken up" their residence "separate and apart from any tribe of Indians" and who had "adopted the habits of civilized life"; in 1888, to American Indian women marrying American males; and, in 1919, to American Indian veterans of World War I. It was not until 1924 that all Native Americans received U.S. citizenship rights, and it was another decade before the government lifted its ban on Native Americans' practice of their traditional religious activities.

By the 1950s, thousands of American Indians had migrated into urban life through boarding school placement and railroad, military, and defense-industry jobs. In 1953, Congress unanimously passed a ruling (House Resolution 108) that ultimately led to the displacement of 11,466 American Indians. Now, thousands more were forced to relocate to urban areas distant – in both physical and psychological terms – from their sparsely populated rural areas. To stimulate its relocation efforts, the government promised vocational training, financial assistance, job placement programs, and adequate housing for American Indians who would move to certain large cities.

Over the ensuing years, however, the promises of assistance proved hollow. Most American Indians who relocated found themselves trapped in unfamiliar urban environments with no marketable skills and often very little English. Many gravitated toward poverty-level housing and welfare. Some returned to their reservations and continued to wrestle with substandard

medical care, sanitation, and housing and an educational system Congress called "a national disgrace."

American Indians now number about 2.7 million in the United States (less than 1 percent of our total population); it is estimated that about half live on reservations. There are 553 federally recognized tribal governments in the United States today, each with unique cultural, genetic, and sociodemographic characteristics. Self-government on Indian lands is the fundamental contract that tribes struck with the federal government. Tribal self-government empowers the tribes to protect their cultures and identities and provide for the needs of their people (education, law enforcement, justice systems, environmental protection, and basic infrastructure needs). Such protection is necessary as Indian national identities continue to face threats of their lands being mined, logged, hunted, used for toxic waste dumping, and developed without permission or fair compensation. Though the principle of tribal sovereignty has been affirmed repeatedly by the U.S. Supreme Court, American Indian communities remain diligently proactive in local and national legislative policy-making to retain their rights to self-determination.

Today, there are approximately 300 million indigenous peoples – sometimes called aboriginals, native peoples, tribal peoples, Fourth World peoples, or "first nations" – in more than 70 countries worldwide. Some three-quarters of the world's 6,000 languages are spoken by indigenous peoples. Indigenous peoples generally possess ethnic, economic, religious, and linguistic characteristics that are different from the dominant groups in the societies in which they live. Today, 40 percent of the world's countries contain peoples defined as indigenous. In some states – such as Papua New Guinea, Bolivia, and Guatemala – indigenous peoples represent the majority. In most states, however, indigenous peoples are a persecuted minority and stand among the world's most disadvantaged and vulnerable populations. They are usually

at the bottom of the socioeconomic ladder in the countries where they live, and they are marginalized politically and socially. The toll is particularly hard on children. A 2004 study by the Innocenti Research Centre of the UN Children's Fund (UNICEF) found that indigenous children rank higher than the world average in infant mortality while also ranking substantially lower in birth registration, vaccination, education, and protection by justice systems, in rich and poor nations alike.

Over the past 500 years, millions of indigenous peoples have had to cope with destruction of their habitats, epidemic disease, hunger, warfare, despair, and gross violations of their human rights. These violations have ranged from forced removals to intentional starvation to torture to extrajudicial executions to large-scale mass killings, and even genocide. In 1982, the UN's Economic and Social Council established the Working Group on Indigenous Populations (WGIP) of the Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights. WGIP has been the catalyst for many initiatives related to indigenous peoples – including the drafting of a declaration on the rights of indigenous peoples that, as of this writing, is still under discussion. In addition, in 1994 the UN's General Assembly launched the International Decade of the World's Indigenous Peoples (1995-2004) to increase international awareness of indigenous peoples' rights. Fulfilling one of the primary objectives of the decade, the UN established the Permanent Forum on Indigenous Issues in 2000 to promote and protect the rights of indigenous peoples worldwide. Despite these advances, however, the International Work Group for Indigenous Affairs, a nonprofit, politically independent organization, conservatively estimates that the annual deaths of indigenous peoples by violent means total around 30,000.

Σχολιασμός

Με βάση τη θεωρία της Κρίστιαν Νορντ για τις λειτουργικές προσεγγίσεις μιας μετάφρασης, αξίζει να σημειωθεί ότι η μεταφραστική εντολή θέτει ως στόχο μια τεκμηριωτική κυριολεκτική μετάφραση (Nord, 2018). Με λίγα λόγια, για να πετύχει το νέο κείμενο την ίδια λειτουργία για τον αναγνώστη θα πρέπει όχι μόνο να διατηρηθούν αρκετές πτυχές του πρωτοτύπου, για παράδειγμα ο τόνος και το λεξιλόγιο, αλλά όσες είναι αδύνατο να μεταφερθούν στη γλώσσα-στόχο να προσαρμοστούν σε αυτή, όπως στοιχεία άγνωστα στο ελληνικό κοινό που θα χρειαστούν επεξήγηση.

Πριν, όμως, από κάθε σχολιασμό του περιεχομένου της μετάφρασης, χρειάζεται μια καλύτερη ανάλυση των κειμένων αφετηρίας.

Το πρώτο απόσπασμα αποτελεί την εισαγωγή στην δεύτερη έκδοση του βιβλίου από τον Γκρέγκορι Χ. Στάντον, της οποίας σκοπός είναι η παρουσίαση και η συνοπτική ανάλυση του περιεχομένου του έργου του Γουόλερ. Διαθέτει, επιπλέον, ιστορικές αναφορές, μια μικρή συσχέτιση με το έργο του συγγραφέα της άλλης εισαγωγής και πέρα από την γενικότερη αναφορά στις γενοκτονίες και τις αιτίες τους, περιγράφει την έρευνα του Γουόλερ ως ιδιαίτερα χρήσιμη για την επιστημονική κοινότητα, ιδίως για αυτή που ασχολείται με την πρόληψη των γενοκτονιών, στην οποία μάλιστα ανήκει ο ίδιος ο Στάντον. Λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρία περί των τεσσάρων λειτουργιών που μπορεί να έχει η γλώσσα στα κείμενα ανάλογα με τη σχέση αποστολέα και παραλήπτη, εδώ συγγραφέα και αναγνώστη, (Nord, 2018), στο κείμενο εφαρμόζεται πρωτίστως η αναφορική λειτουργία, αφού στοχεύει στην ενημέρωση του αναγνώστη για το ευρύτερο έργο που ακολουθεί, εκθέτοντας πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενό του, όπως για παράδειγμα η παράγραφος *“James Waller presents...the social pathology of genocide.”*. Ακόμα, ο Στάντον χρησιμοποιεί την εκφραστική λειτουργία της γλώσσας, εκφράζοντας την προσωπική, και πολύ θετική, άποψή του για το βιβλίο και, ίσως σε

λιγότερο βαθμό, την κλητική (ή προτρεπτική), για να πείσει τον αναγνώστη για τη σπουδαιότητα του έργου στον σχετικό τομέα της επιστήμης με τη χρήση επιθέτων όπως *useful* και *important*.

Το δεύτερο κείμενο αφετηρίας είναι η εισαγωγή στην πρώτη έκδοση του βιβλίου από τον Κρίστοφερ Ρ. Μπράουνινγκ. Σκοπός της είναι, με αφορμή το Ολοκαύτωμα, να θέσει το ερώτημα των αιτιών των γενοκτονιών σχετικά με την κοινωνία και τον άνθρωπο και έπειτα, αφού παρουσιάσει μια αρχική άποψη για το θέμα, να παραθέσει την προσέγγιση και το έργο του Γουόλερ και να τονίσει, ομοίως με τον συγγραφέα της προηγούμενης εισαγωγής, τα σημαντικά προτερήματά του για την σύγχρονη επιστημονική κοινότητα. Σε αυτή την εισαγωγή, λοιπόν, όπως και σε εκείνη του Στάντον, ο Μπράουνινγκ χρησιμοποιεί τη γλώσσα αναφορικά δίνοντας πληροφορίες για το βιβλίο σε σημεία όπως *“Moreover, Waller's synthesis...categories of explanation”*. Επίσης, τη χρησιμοποιεί αρκετά εκφραστικά, με θετικές, και μερικές φορές φορτισμένες, φράσεις (*“One of the great merits”, “I think it is destined to be one of the foundations”*), για να δηλώσει την άποψή του για τη σημασία του βιβλίου. Βέβαια, αυτή η έντονη θετικότητα προσφέρει ακόμα ένα προτρεπτικό τόνο στη γλώσσα του κειμένου.

Το τρίτο κείμενο προς μετάφραση είναι το μεγαλύτερο από τα τρία και παρουσιάζει τόσο ομοιότητες όσο και διαφορές με τα προηγούμενα. Αρχικά, ο στόχος του κεφαλαίου, που μοιάζει περισσότερο με ιστορική περιγραφή, είναι, όπως και οι εισαγωγές, η παράθεση πληροφοριών. Όμως, αυτές αναφέρονται σε συγκεκριμένα γεγονότα και δίνονται πολλές φορές στον αναγνώστη ωμά, μιας και το κείμενο περιέχει φράσεις ανθρώπων σύγχρονων αυτών και καταθέσεις αυτοπτών μαρτύρων (πχ. *“Chivington instructed his men...Nits make lice”*, *“I saw five squaws...soldiers shot them all”*). Επιπλέον, όσον αφορά ποιες λειτουργίες της γλώσσας μπορούν να αντιστοιχηθούν σε αυτό το κομμάτι, αντίθετα από τα άλλα κείμενα, η εκφραστική

λειτουργία είναι αρκετά περιορισμένη, με την προσωπική άποψη του του συγγραφέα να εμφανίζεται ελάχιστα σε σημεία, όπως η εμφάνιση των προσδιορισμών *brutal* και *amazingly* (“*One of the most brutal massacres*”, “*Amazingly...escaped the soldiers and survived*”). Φυσικά, η αναφορική λειτουργία είναι η κυριότερη σε αυτό το κείμενο χάρη στον μεγάλο όγκο πληροφοριών που δέχεται ο αναγνώστης, οι οποίες δύνανται με την γλαφυρότητά τους να τον ευαισθητοποιήσουν και να εξυπηρετήσουν επίσης την κλητική λειτουργία της γλώσσας.

Περνώντας στην μετάφραση κάθε κειμένου ξεχωριστά, η κάθε μια έγινε με προσοχή να μην αλλοιωθούν οι λειτουργίες της γλώσσας και είναι δομημένες με βάση τα πέντε επίπεδα ισοδυναμίας που παρουσιάζονται στη θεωρία της Μόνα Μπέικερ. Αυτά είναι η λεξική ισοδυναμία, για τη σημασία των λέξεων, η ισοδυναμία πάνω από τη λεξική, για παγιωμένες εκφράσεις, συνδυασμούς και ιδιωτισμούς, η γραμματική ισοδυναμία, για γραμματικά στοιχεία, η κειμενική ισοδυναμία, για τη μορφολογία του κειμένου, και η πραγματολογική ισοδυναμία, για θέματα του περικειμένου (Baker, 1992).

Για το πρώτο κείμενο, όσον αφορά τη λεξική ισοδυναμία, μια ενδιαφέρουσα δυσκολία ήταν η εύρεση ισοδύναμων για λέξεις και φράσεις που η ακριβής απόδοση δε θα ταίριαζε στα ελληνικά. Για παράδειγμα, η λέξη *cruel* συχνά μεταφράζεται ως *σκληρός* αν και περιέχει επίσης την έννοια *βάρβαρος* και εφόσον η πρώτη απόδοση είναι πολύ ελαφριά για το θέμα της γενοκτονίας, επιλέχτηκε η δεύτερη. Κάτι παρόμοιο ισχύει και για το *evil*, του οποίου η μετάφραση *κακός* δεν έχει την ίδια βαρύτητα με τη χρήση του στο κείμενο και έτσι προτιμήθηκε το *σατανικός*. Ακόμα, στο πρωτότυπο υπήρχε ο όρος *personalists*, ο οποίος στα ελληνικά δεν έχει ισοδύναμο και έτσι έπρεπε να εξηγηθεί (“*υπέρ του κινήματος...προσώπου*”) και όροι δυσκολότεροι όπως το *nonvirulent* που με την καλύτερη δυνατή απόδοση έγινε *μη “μολυσματικός”* με εισαγωγικά γιατί δεν είναι ακριβώς κυριολεκτικό. Δυσκολότερος στην απόδοση ήταν και ο συνδυασμός *human cultures*, στο επίπεδο πάνω από το λεξικό, που έγινε

“ανθρώπινους πολιτισμούς”, για να δείξει τη διαχρονικότητα που φαίνεται στο πρωτότυπο, χωρίς να μένει στην απλή έννοια της *κουλτούρας*. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ η μεταγραφή στα ελληνικά είναι συνήθως γενική στην απόδοση, το *Genocide Watch* παρέμεινε στα αγγλικά ως ονομασία οργανισμού χωρίς μετάφραση στα ελληνικά.

Για τα επίπεδα κειμενικής και γραμματικής ισοδυναμίας πρέπει να αναφερθεί ότι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό αυτής της εισαγωγής είναι οι επαναλήψεις με στόχο την έμφαση, οι οποίες στην αντιμετώπισή τους απασχόλησαν και τα δύο επίπεδα ταυτόχρονα. Στην απόδοση πολλές έπρεπε, εν μέρει ή ολοκληρωτικά, να αλλάξουν, επειδή εμπόδιζαν την ευφράδεια του κειμένου. Για παράδειγμα, στην πρόταση “*ordinary people...committed*” επαναλαμβάνεται δύο φορές το ρήμα *commit*, σε δύο διαφορετικούς χρόνους που διατηρήθηκαν, αλλά τη δεύτερη φορά στην απόδοση έγινε *έκαναν* γιατί το να εμφανιζόταν δύο φορές το *διαπράττω* (*διαπράξουν* και *διέπραξαν*) θα ήταν υπερβολικό για τη ροή. Ομοίως, στη πρόταση “*for a million...do the killing*” από τα δύο *people* και τις δύο μορφές του ρήματος *kill*, επαναλήφθηκε μόνο το δεύτερο ως *σκοτωθούν* και *σκοτώσουν*. Σημαντική επανάληψη για έμφαση είναι και η λέξη *race*, η οποία αφαιρέθηκε καθώς στο κλείσιμο της συγκεκριμένης περιόδου αρκεί μόνο ο προσδιορισμός *ανθρώπινη* καθώς για τη συνοχή της πρότασης στα ελληνικά δεν είναι αναγκαίος ο όρο που συνοδεύει. Ιδιαίτερη και δύσκολη περίπτωση αποτέλεσε το σημείο “*Third...forces and processes*” που επαναλαμβάνονται τα *genocide* και *forces and processes*, τα οποία τελευταία (“*δυνάμεις και τις διαδικασίες*”) δεν αφαιρέθηκαν για να βελτιωθεί η ροή ή η κατανόηση του νοήματος μιας και το *genocide* αντικαταστάθηκε από την αντωνυμία *τις*. Κατάργηση επανάληψης έγινε και στα δύο *born into* στο “*The ethnocentrism...pluralism*”. Το πρώτο μεταφράστηκε με άλλο ρήμα (*μνούμαστε*) ενώ το δεύτερο άλλαξε χρόνο (*έχουμε γεννηθεί*) ώστε να εξυπηρετηθεί η ροή της πρότασης.

Σε επίπεδο πραγματολογικής ισοδυναμίας υπήρχαν όροι σημαντικοί για το κείμενο που χρειάζονταν, όμως, επεξήγηση και για να γίνουν κατανοητά τα χωρία εκείνα από τον Έλληνα αναγνώστη. Αυτοί ήταν οι μη αγγλικοί όροι *Judenrein*, *Khmer Rouge* και, ένας πρωτοφανής για τα ελληνικά όρος, το αξίωμα πανεπιστημίου *James Farmer*. Ο πρώτος, σημαίνει “καθαρός” από Εβραίους (Jewish Historical Institue) και αποδόθηκε με συνδυασμό αυτής της επεξήγησης και της γερμανικής λέξης σε παρένθεση, ο δεύτερος επεξηγήθηκε επίσης (“ακραίου κομμουνιστικού κινήματος”) και μεταφράστηκε στα ελληνικά (*Ερυθροί Χμερ*) (*Khmer Rouge*, 1998), ενώ ο τρίτος μεταγράφηκε (*Τζέιμς Φάρμερ*), διότι το αξίωμα είναι στην ουσία το όνομα ενός ιστορικού προσώπου, ενός ακτιβιστή για τα πολιτικά δικαιώματα (*James Farmer*, 2004).

Περνώντας στη μετάφραση του δεύτερου κειμένου και ξεκινώντας με τα δύο λεξικά επίπεδα, είναι ανάγκη να σημειωθεί ότι η κατά λέξη μετάφραση κάποιων στοιχείων δεν απέδιδε σωστά και περιέπλεκε το νόημά του πρωτοτύπου. Για παράδειγμα, στο πρώτο επίπεδο, η λέξη *group* δε μπορούσε να αποδοθεί με τον συχνότερο τρόπο (*ομάδα*), διότι δεν ταίριαζε με το *ερωτήσεων* που αναφέρεται στη συνέχεια, οπότε έγινε *μέρος*. Στο δεύτερο επίπεδο, στο οποίο εντοπίστηκαν και οι περισσότερες ενδιαφέρουσες δυσκολίες, υπήρχε, αρχικά, η φράση *underlying assumption* που μεταφράστηκε ως *βασική υπόθεση*, με το επίθετο να προστίθεται για καλύτερη ροή, εφόσον το ισοδύναμο *υπόθεση* περιέχει και τις δύο αγγλικές έννοιες. Παρομοίως το *genocidal killers* και το *defense strategy* στα ελληνικά αποδόθηκαν το καθένα μονολεκτικά (*γενοκτόνοι*, *υπεράσπισης*) αφού τα ουσιαστικά (*δολοφόνοι*, *στρατηγικής*) θα ήταν περιττά για την απόδοση των χωρίων. Βέβαια, πρέπει να αναφερθεί σε αυτό το κομμάτι και η μετάφραση του *Reserve Police Battalion 101* (*Εφεδρικού Αστυνομικού Τάγματος 101*) που έγινε επειδή η στρατιωτική ορολογία δεν μπορεί να θεωρηθεί κάτι απολύτως ξενικό.

Συνεχίζοντας, για το γραμματικό επίπεδο ισοδυναμίας, σε αντίθεση με την άλλη εισαγωγή έγιναν αρκετές αναγκαίες μετατροπές λέξεων σε διαφορετικά μέρη του λόγου. Το απαρέμφατο *confronting*, καθώς θα ήταν δύσκολη η απόδοση και του *when* στη περίοδο “*When confronting...consensus*”, έγινε ο κατηγορηματικός προσδιορισμός *αντιμέτωποι* που εμπεριέχει και τα δύο και το *of explanation* στη φράση “*categories of explanation*” μετατράπηκε στο επίθετο *ερμηνευτικές* (*ερμηνευτικές κατηγορίες*). Βέβαια, οι ιδιαιτερότητες του κομματιού αυτού, όπως το πρώτο πρόσωπο, δεν διαγράφηκαν. Στο κειμενικό επίπεδο, μια πρώτη αλλαγή ήταν η μεταφορά του *however* (*ωστόσο*), από την μέση της ίδιας περιόδου με το απαρέμφατο στην αρχή της, κάνοντάς τη “*Ωστόσο, αντιμετώπι με...συμφωνία*”. Επίσης, καταργήθηκαν και επαναλήψεις, για παράδειγμα το *extraordinary evil*, που τη δεύτερη φορά έγινε *το*. Για τη σχετική περίοδο αξίζει να σημειωθεί ότι, δυστυχώς, αφαιρέθηκε το *do*, που προσέδιδε έμφαση, για να μην δυσκολέψει περισσότερο, μετατρέποντάς τη σε “*Αν το ‘εξαιρετικό κακό’...που το διαπράττουν*”. Ακόμα, άλλαξαν τα “*these findings*” και “*these different findings*” στη τελευταία παράγραφο. Η έννοια του *διαφορετικά* πήγε στη πρώτη φορά (“*τα διαφορετικά ευρήματα*”) και η δεύτερη έγινε *αυτά*.

Για το πέμπτο και τελευταίο επίπεδο, ενδιαφέρον και αρκετά δύσκολο σημείο ήταν η μετάφραση των *in-groups* και *out-groups*. Με βάση το περικείμενο, αυτές οι έννοιες πιθανόν αναφέρονται σε ομάδες εσωτερικά και εξωτερικά μιας ευρύτερης κοινωνίας, που αλληλοεπιδρούν, και επομένως στα ελληνικά αποδόθηκαν, σε μια προσπάθεια προσέγγισης αυτής της σημασίας, ως “*μεταξύ ομάδων στο εσωτερικό και εξωτερικό αυτών*”. Για τη μεταγραφή του αξιώματος *Frank Porter Graham* ισχύει ό,τι και στην προηγούμενη εισαγωγή για την σχέση του με ιστορικό πρόσωπο και ακτιβιστή (Graham, Frank Porter, 2020).

Η απόδοση του τρίτου κειμένου, σε αντίθεση με τα προηγούμενα, χρειάστηκε όχι μόνο αρκετή έρευνα, αλλά η διαδικασία ήταν και περισσότερο περίπλοκη δημιουργώντας την ανάγκη για

μεγαλύτερο σχολιασμό. Εμβαθύνοντας στη μετάφρασή του, αρχικά με το λεξικό επίπεδο, εντοπίστηκε μια πρώτη δυσκολία στην απόδοση του μεγάλου αριθμού άγνωστων ονομασιών. Πιο συγκεκριμένα, υπήρχε το θέμα των ονομάτων φυλών, τα οποία μεταγράφηκαν σύμφωνα με την προφορά τους, όπως τα *Iroquois* και *Cheyenne* (*Ιροκοϊ, Σαϊέν*) (American Pronunciation Guide, 2020a), (American Pronunciation Guide, 2020d). Οι περιοχές, επίσης, μεταγράφηκαν στα ελληνικά για την διατήρηση της συνοχής στις μεταφραστικές επιλογές με τα ιδιαίτερα *Washita* και *Wounded Knee* να μετατρέπονται σε *Γουοσίτα* και *Γούντεντ Νι*. Όσον αφορά τις ονομασίες οργανώσεων, αποδόθηκαν με βάση το τι είναι ή χρησιμοποιήθηκε η επίσημη ονομασία τους, με εξαιρέσεις τις αγγλικές γνωστές ονομασίες *WGIP*, *UNICEF* και *Innocenti*, οι οποίες διατηρήθηκαν. Έτσι, για παράδειγμα, το *Colorado Territory* έγινε *Επικράτεια του Κολοράντο* και όχι απλά *περιοχή*, διότι ήταν για κάποια περίοδο αυτόνομη πολιτικά (Troyer, 2016).

Δεύτερη δυσκολία στο λεξικό επίπεδο ήταν ένα ιδιαίτερο μέρος του λεξιλογίου, όπως οι όροι *scalp* και *frontiersman*. Ο πρώτος αναφέρεται στην πολεμική πρακτική κατά την οποία αφαιρούσαν το τριχωτό της κεφαλής των νεκρών και το κρατούσαν ως τρόπαιο (Abbott, 1998), όμως, μια τέτοια μακροσκελής μετάφραση δε ταίριαζε σε κάθε εμφάνιση του όρου. Έτσι, θεωρήθηκε σωστό η απόδοση να προσαρμόστεί ανά περίπτωση. Για παράδειγμα, όταν ο Τσίβινγκτον διατάζει τους άντρες του “*Kill and scalp all*”, το *scalp* μεταφράστηκε ως “*γδάρτε τα κεφάλια*”, ενώ όταν ο Τζον Σμιθ περιγράφει το αποτέλεσμα της μάχης (“*They were scalped...word*”) το *scalped* έγινε “*έγδερναν το τριχωτό της κεφαλής και το έπαιρναν για τρόπαιο*” συμπληρώνοντας και την επεξήγηση. Το *frontiersman*, από την άλλη, αν και θεωρητικά είναι ισοδύναμο του *ακρίτας*, το συγκεκριμένο δεν απέδιδε σωστά το νόημα, αφού παρέπεμπε περισσότερο στον βυζαντινό θεσμό. Συνεπώς, μεταφράστηκε κυριολεκτικά (“*κάτοικος των συνόρων*”) για την διευκόλυνση του αναγνώστη. Σε μικρότερο βαθμό, δυσκολία αποτέλεσε και το ρήμα *club*, δηλαδή *χτυπώ κάποιον με κάτι βαρύ*, που, για τη

συνέχεια στο κείμενο, μεταφράστηκε με το σχετικότερο *βαράω* (*βαρούσαν*) και όχι με το πιο συνηθισμένο *χτυπάω*.

Στο επίπεδο ισοδυναμίας πάνω από τη λεξική, υπήρχαν επίσης δυσκολίες, όπως οι ιδιωτισμοί “*raise a terrible howl*”, “*time to split hairs*” και “*riding the ranks*”. Οι δύο πρώτοι είχαν ακριβή ισοδύναμα (“*θα χαλάσουν τον κόσμο*”, “*καιρός να διυλίσουμε τον κώνωπα*”) και, μολονότι φαίνονταν περίεργα μέσα στο κείμενο ως εντελώς ελληνικές φράσεις, χρησιμοποιήθηκαν για να διατηρηθεί το ύφος και η σημασία του αποσπάσματος. Ο τρίτος δεν είχε ισοδύναμο και, εφόσον δεν ήταν αναγκαίος ιδιωτισμός, έγινε με το νόημα “*έκαναν ιππασία*”.

Σχετικά με το γραμματικό και συντακτικό επίπεδο ισοδυναμίας εντοπίστηκαν αρκετά ενδιαφέροντα σημεία. Αρχικά, για παράδειγμα, στο πρώτο επίπεδο, έγινε η μετατροπή του *tribal* από επιθετικό προσδιορισμό σε γενική με την αντίστοιχη λειτουργία, καθώς η μετάφραση φυλετικές θα παρέπεμπε στις “*φυλετικές διακρίσεις*” και όχι στην έννοια του αποσπάσματος (πχ. “*κυβερνήσεις φυλών*”). Παρόμοια μεταχείριση είχαν και κάποιες επιλογές με στόχο να βελτιωθεί η ευφράδεια στην γλώσσα άφιξης, αγγίζοντας επομένως και το κειμενικό επίπεδο ισοδυναμίας. Για παράδειγμα, μερικές εμφανίσεις του *peoples* αφαιρέθηκαν, όπως στα σημεία *indigenous peoples* και *native peoples* κάνοντας τον ρόλο των προσδιορισμών του γενική κτητική και κατηγορούμενο, και η μετοχή στο *knocked out* αφήνοντας μόνο το επίρρημα *έξω*. Μάλιστα, το τελευταίο ανήκει στις περιπτώσεις αλλαγών με στόχο την διατήρηση του ύφους των προσωπικών μαρτυριών χωρίς να περιπλεχτεί το κείμενο. Άλλες τέτοιες αλλαγές είναι η μετατροπή της παθητικής φωνής σε ενεργητική, σε φράσεις όπως “*she was shot and killed*” που έγινε “*το πυροβόλησαν και το σκότωσαν*” και ο διαχωρισμός περιόδων, με ένα σημείο το “*In going over...& c*” που έγινε “*Πηγαίνοντας...κεφαλής*” και “*Σε πολλές...κ.λπ*”. Φυσικά, δεν διαχωρίστηκαν περίοδοι μόνο

στις μαρτυρίες αλλά και στο υπόλοιπο κείμενο, όπως η “*There were...Native American dead*”, που όχι μόνο χωρίστηκε στα δύο αλλά αντιστράφηκε και η σειρά των πληροφοριών τους (“*Υπήρξαν...νεκρούς*”, “*Κάποιες...1890*”). Ακόμα, ομοίως με τα προηγούμενα κείμενα, έγινε και κατάργηση επαναλήψεων, για παράδειγμα με την αποφυγή του δεύτερου *island* (νησί) στο “*island...Española...island of Haiti*” και του δεύτερου “*U.S. government*” (“*κυβέρνηση των ΗΠΑ*”) στο “*Generally, [...] where necessary*”, επειδή εννοούνταν.

Αναφορικά με το πραγματολογικό επίπεδο ισοδυναμίας πρέπει να σημειωθεί ότι μαζί με την απόδοση όλων των πληροφοριών του πρωτότυπου κειμένου στόχος στο σημείο αυτό είναι επιπλέον ο αναγνώστης να κατανοήσει τη σημασία των βασικών πολιτισμικών στοιχείων που το πλαισιώνουν. Έτσι, το *Dawes Act*, μέρος πολύ σημαντικής νομοθεσίας για τους Ιθαγενείς της Αμερικής (*Dawes Act (1887) 2022*), επεξηγήθηκε (“*νόμου περί απαλλοτρίωσης...ιδιώτες*”) και η ονομασία μπήκε σε παρένθεση, γιατί δεν μπορούσε να μεταφραστεί. Το ίδιο και το “*manifest destiny*”, όνομα ιδεολογίας ορόσημο για τον πολιτισμό των ΗΠΑ (Heidler & Heidler, 1998), το οποίο παρέμεινε ως έχει στο κείμενο και με τη βοήθεια όσων ακολούθησαν επεξηγήθηκε (“*για να απολαμβάνει απεριόριστη εξάπλωση*”). Βασικό στοιχείο που έπρεπε να αποδοθεί σωστά για τον αναγνώστη είναι και η χρήση της λέξης *squaw* και ο τόνος της μαρτυρίας όπου αναφέρεται. Η συγκεκριμένη λέξη είναι προσδιορισμός που προέρχεται από γλώσσα Ιθαγενών, όμως δεν υπάρχει συμφωνία για το ποια είναι η σωστή ετυμολογία του καθώς ανάλογα με το γλώσσα σημαίνει είτε *γυναίκα* είτε *μήτρα* (Schilling, 2017). Πολλοί, βασίζονται στη δεύτερη σημασία αποκαλώντας τον προσβλητικό και, με βάση τη μαρτυρία που εμφανίζεται στο κείμενο, η ευγενική χρήση του θεωρήθηκε απίθανη. Συνεπώς, στα ελληνικά, εφόσον η απλή μετάφραση ως *γυναίκα* θα ήταν άστοχη για το ύφος του αποσπάσματος, επιλέχτηκε το *Ινδιάνες* και σύνταξη κάπως αποπροσωποποιητική (πχ. “*τι ήταν*”, “*το πυροβόλησαν*”). Τέλος, για αυτό το *Ινδιάνες* και την ευρύτερη χρήση του *Ιθαγενείς* και *Αυτόχθονες* στο κείμενο, αξίζει να τονισθεί πως ο πρώτος όρος θεωρείται σε κάποιες

περιπτώσεις προσβλητικός (Vincenty, 2021). Επομένως, παρέμεινε μόνο όταν χρησιμοποιήθηκε στα αυτούσια λόγια άλλων, με το *Ιθαγενείς* να το αντικαθιστά στις υπόλοιπες χρήσεις ως ένδειξη σεβασμού και το *Αυτόχθονες* να μένει όπως έχει καθιερωθεί στις επίσημες ονομασίες που θα το αναγνώριζε και ο αναγνώστης.

Με βάση όλα τα παραπάνω, μπορούμε να εύκολα να συμπεράνουμε ότι το προς μετάφραση έργο χρειάστηκε αρκετή δουλειά για να αποδοθεί στα ελληνικά. Τα τρία κείμενα είχαν διάφορες δυσκολίες και κυρίως το τρίτο, με τις πιο πολύπλοκες από αυτές, όμως δεν έπαψαν να είναι ενδιαφέρουσες. Οι λύσεις που δόθηκαν σε αυτές, μπορούν σίγουρα να θεωρηθούν επαρκείς καθώς έγινε μια προσπάθεια να είναι οι καλύτερες δυνατές ανά περίπτωση, σύμφωνα με τις επιταγές των επιπέδων ισοδυναμίας και γενικότερα του σκοπού που τέθηκε για αυτή τη μετάφραση.

Βιβλιογραφία

Abbott, G. (1998). *Scalping*. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.britannica.com/topic/scalping>

American Pronunciation Guide. (2020a). How to pronounce Iroquois (real life examples!). *YouTube*. YouTube. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=CEq4SLft5hU>

American Pronunciation Guide. (2020b). How to pronounce Taino (real life examples!). *YouTube*. YouTube. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=t2yjt783KR0>

American Pronunciation Guide. (2020c). How to pronounce seminole (real life examples!). *YouTube*. YouTube. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=qJ0nRt3Yz2g>

American Pronunciation Guide. (2020d). How to pronounce cheyenne (real life examples!). *YouTube*. YouTube. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=lsRe155Gyw8&t=4s>

American Pronunciation Guide. (2020e). How to pronounce sioux (real life examples!). *YouTube*. YouTube. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=I3axTxWymf0>

Baker, M. (1992). *In other words: A Coursebook on translation*. Routledge.

CBS Colorado. (2022). 2013 - fort lyon. *YouTube*. YouTube. Retrieved March 21, 2023, from https://www.youtube.com/watch?time_continue=83&v=WNXECKPG0OE&embeds_uri=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&feature=emb_logo

Dawes Act (1887). (2022). *National Archives and Records Administration*. National Archives and Records Administration. Retrieved March 22, 2023, from <https://www.archives.gov/milestone-documents/dawes-act>

Frontiersman definition & meaning. (n.d.). *Merriam-Webster*. Merriam-Webster. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/frontiersman>

Graham, Frank Porter. (2020). *The Martin Luther King, Jr., Research and Education Institute*. Retrieved March 20, 2023, from <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/graham-frank-porter>

Heidler, D. S., & Heidler, J. T. (1998). Manifest destiny. *Encyclopædia Britannica*. Encyclopædia Britannica, inc. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.britannica.com/event/Manifest-Destiny>

James Farmer. (2004). *Encyclopædia Britannica*. Encyclopædia Britannica, inc. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.britannica.com/biography/James-Farmer>

Jewish Historical Institute, Warsaw, *Faschismus-Ghetto-Massenmord* (Ger., 1961²), passim.

Khmer Rouge. (1998). *Encyclopædia Britannica*. Encyclopædia Britannica, inc. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.britannica.com/topic/Khmer-Rouge>

Marias river pronunciation: How to pronounce Marias River in English. (n.d.). *Forvo.com*. Retrieved March 21, 2023, from https://forvo.com/word/marias_river/

Nord, C. (2018). Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351189354>

Schilling, V. (2017). *The word squaw: Offensive or not? - ICT news*. Retrieved March 22, 2023, from <https://ictnews.org/archive/the-word-squaw-offensive-or-not>

Troyer, M. D. (2016). Colorado Territory. *Articles | Colorado Encyclopedia*. Retrieved March 20, 2023, from <https://coloradoencyclopedia.org/article/colorado-territory>

Vincenty, S. (2021). Should you use Native American or American Indian? that depends on who you ask. *Oprah Daily*. Retrieved March 22, 2023, from <https://www.oprahdaily.com/life/a34485478/native-american-vs-american-indian-meaning/>

Waller, J. (2007). *Becoming evil: How ordinary people commit genocide and mass killing* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.

Μεταγραφή ξενικών κυρίων ονομάτων προσωνυμιών και τοπωνυμιών. (n.d.). *Translatum*. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.translatum.gr/forum/index.php?topic=2737.0>

Ξενικά κύρια ονόματα. (n.d.). *Υπηρεσία Εκδόσεων - Διοργανικό εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων*. Retrieved March 20, 2023, from <https://publications.europa.eu/code/el/el-4100500el.htm>

Ονομασίες ξένων εντύπων - χρηστικοί κανόνες. (2009). *Lexilogia Forums*. Lexilogia Forums. Retrieved March 23, 2023, from <https://www.lexilogia.gr/threads/Ονομασίες-ξένων-εντύπων-—-χρηστικοί-κανόνες.3182/>